

Mari van Iersel

Mandoratie

In april wordt alles nieuw

De ene generatie broed volgt de andere op in een eeuwigdurende race om minder bijen te verliezen door ziekte en slijtage en meer bijen te winnen door broed op te kweken. Bovendien moet er in het voorjaar extra veel broed worden aangezet om te kunnen zwermen. Er moeten op tijd darren zijn en jonge koninginnen.

Verbazingwekkend dat bijen dat met zo'n klein beetje hersenen voor elkaar krijgen. Om dat minibrein niet te overbelasten is veel gedrag voorgeprogrammeerd. Een jonge bij hoeft niet te bedenken dat ze larven moet voeren, maar leert door oefenen hoe ze dat het meest efficiënt kan doen. In die handeling wordt zij een specialist. Een haalbij bezoekt steeds dezelfde soort bloemen omdat ze bij een eerste bezoek daarin de weg heeft geleerd. Ze is dan zo weinig mogelijk tijd kwijt met zoeken naar nectar. Bloemvastheid is daar een gevolg van. Het gaat er voor alles om, om met zo weinig mogelijk inspanning een zo groot mogelijk volk te realiseren. In de natuur is het eten of gegeten worden en door energie te verspillen wordt het risico om gegeten te worden groter. Voor het bijenvolk is dat gewoonlijk sterven aan een bijenziekte. In de wereld waarin de bijen nu leven, kunnen ze zich al helemaal geen verspilling permitteren.

Tunnelvisie

In de natuur bestaat er een wapenwedloop tussen aanvaller en verdediger, tussen jachtluipaard en antilooop. Het resulteert in natuurlijke selectie die beide soorten tot voordeel strekt. Het is het intrappen van een open deur om te zeggen dat de varroamijt momenteel in die wedloop in het voordeel is. Daarom bestrijden imkers de varroamijt. We hebben geen tijd om te wachten tot de honingbij bedacht heeft hoe ze het van de mijt kan winnen.

Imkers zijn soms zo geobsedeerd door de varroamijt dat het lijkt alsof het bestrijden van die mijt de oplossing is van alle problemen. Dat is een gevaarlijke tunnelvisie. Een gevolg van deze tunnelvisie is dat veel imkers alles doen wat God verboden heeft om de varroamijt te bestrijden. In tijd van oorlog moet alles wijken. Het is verontrustend om in gesprekken met imkers te horen wat de bijen niet allemaal over zich heen krijgen in de strijd van de imker tegen de mijt. Bezwaren die aan het gebruik van sommige bestrijdingsmiddelen kleven, worden onder de mat geveegd. Als ik het niet zie, bestaat het ook niet.

Een tweede gevolg van deze tunnelvisie is dat andere problemen onvoldoende aandacht krijgen. Misschien zou *Nosema*

ceranae wel eerder ontdekt zijn, als men minder gefocust was op de varroamijt. We kunnen nu pas beginnen met leren omgaan met deze voor ons nieuwe parasiet.

Het bouwraam als vangraam

Voor zover ik weet, stamt het bouwraam uit Duitstalige gebieden. Het is in gebruik bij imkers met volken in achterbehandelingskasten. Als je de deur van zo'n kast open doet zie je het bijenvolk achter een glazen wand zitten. Het bouwraam, zichtbaar achter de glazen wand, geeft direct informatie over de ontwikkeling van het volk. Het bouwraam blijkt ook bruikbaar in kasten die van boven worden behandeld. Het is daar minder nodig omdat de imker in een bovenbehandelingskast gemakkelijker kan zien hoe het volk zich ontwikkelt. Maar omdat bijen in het bouwraam heel gemakkelijk darrenbroed aanzetten, is het een goed hulpmiddel om varroamijten te vangen. Varroamijten planten zich 10 keer liever voort in darrenbroed dan in werksterbroed. Met zo'n vangraam lukt het vaak om te voorkomen dat de varroapopulatie hard groeit en vroeg in het jaar de schadedrempel overschrijdt.

foto Ineke Puls

Darrenbroed

foto's Mari van Iersel

Bouwraam, klaar voor gebruik

Benodigheden voor het arrestraam en rechts het arrestraam, klaar voor gebruik

Punten van aandacht

- Van nature bouwen bijen de meeste darrenraat achter, onderin het broednest. Verder vind je het vooral aan de randen van het broednest. Hang daarom het vangraam naast het broednest. Door de bovenlat een kleurtje te geven, is het vangraam steeds snel gevonden.
- Een bijenvolk is niet compleet zonder darren. Daarom alleen het darrenbroed op het vangraam uit het volk wegsnijden. Per slot van rekening moeten jonge koninginnen huwelijkspartners kunnen vinden.
- De ontwikkeling in het volk gaat soms zo snel dat de koningin een vangraam in één of twee dagen belegt en dan zal dat raam later gedurende één of twee dagen mijten vangen. Daarom heb ik liever dat een vangraam geleidelijk wordt uitgebouwd en belegt, maar dat heb je als imker niet in de hand. Om beter van het vangraam gebruik te maken, heb ik in het horizontale midden van het raam een latje vastgemaakt. Zo kan ik in de bovenste helft van dat raam het eerste gesloten darrenbroed wegsnijden. De bijen gaan daar weer aan het werk. Vaker wegsnijden zorgt ervoor dat er vaker geschikt darrenbroed beschikbaar is om mijten te vangen. Dat verhoogt de effectiviteit van het vangraam.
- Bijen bouwen met veel genoegen darrenraat in een leeg raam. Als de hart tot hart afstand tussen de raten 35 mm is (11 raten in de bak van een spaarkast), bouwen de bijen de darrenraat behoorlijk goed midden onder de toplat. Bij een afstand van 38 mm bouwen ze niet in het midden maar een paar millimeter daarbuiten in de richting van het centrum van het broednest. Met een smal reepje kunstraat onder

de bovenlat van het bouwraam is dat probleem te voorkomen.

- Soms zijn imkers teleurgesteld dat ze bij controle weinig of geen mijten vinden in het uitgesneden darrenbroed. Een dm2 telt ongeveer 400 darrencellen. Als daar vijf mijten in zitten is de kans om die te vinden niet erg groot, maar die vijf mijten zijn in september wel uitgegroeid tot 150 mijten. Het vangen van kleine aantallen mijten helpt om de mijtenpopulatie onder de schadedrempel te houden.
- Soms vinden imkers dat met het uitsnijden van darrenbroed eiwitten aan het volk onttrokken wordt die beter voor het aanzetten van werksterbroed gebruikt hadden kunnen worden. Meer werksters is meer honing. Zo'n soort argument werd vroeger gebruikt om bijen geen kunstraat te geven. Liever honing opslaan dan er raat van bouwen. Het is zeker beter om een bijenvolk zijn eigen ontwikkelingsgang te laten volgen en geen darrenbroed te snijden. Darrenbroed snijden is een keuze uit twee kwaden. Het ene kwaad is dat we broed onttrekken aan het volk, het andere kwaad is dat de varroamijt eiwitten aan het volk onttrekt door te parasiteren op broed en volwassen bijen met het risico daarbij ook ziekten te verspreiden.

Arrestraammethode

Het valt me op dat er steeds weer volken zijn die veel meer mijten hebben dan andere volken. Als je door mijten te tellen in het voorjaar zo'n volk vindt, kun je daar met bestrijdingsmiddelen niets aan doen. Na de inzet van bestrijdingsmiddelen, kun je geen honing meer oogsten. Een extra vangraam inzetten lost het probleem ook

niet op. Een goed bruikbare imkerteknik om het aantal mijten drastisch te reduceren, is het toepassen van de arrestraam-methode. De koningin wordt daarbij met behulp van een stukje koninginnenrooster drie keer met een tussenpoos van telkens een week op een raam opgesloten. Zodra het broed op deze ramen gesloten is, worden ze uit het volk gehaald en vernietigd. Varroamijten worden efficiënt uit het volk verwijderd en de honinggoogst komt niet in gevaar. De methode is wat bewerkelijk, maar was bezig zijn met honingbijen niet onze hobby?

Tip

In april geven we de volken ruimte door ramen bovenop het volk te zetten. Soms vragen we ons daarbij af of het door ons gekozen tijdstip wel goed is. Is het volk groot genoeg? Zal het weer goed blijven? Niet iedereen heeft tijd om het gunstigste moment af te wachten. Bij volken waarbij we er aan twifelen of ze al extra ruimte moeten hebben, kunnen we een bak met ramen bovenop de dekplank zetten nadat het voergat in de dekplank open is gemaakt. Hebben de bijen meer ruimte nodig dan zullen ze nectar in die bak opslaan en onder niet zo gauw ruimtegebrek ervaren. Als de imker dat ziet, kan hij heel gemakkelijk de dekplank er tussenuit halen. Op deze manier hoeft de imker geen slapeloze nachten te hebben van die grote lege bak die hij eigenlijk toch te vroeg op het volk heeft gezet...

Reacties naar: m.j.van.iersel@wx.nl